Grŵp Cydweithredol Gwrth-drais y GIG

Ymatebion Gorfodol I Drais Mwn Gofal Iechyd

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

GIG CYMRU NHS WALES

CPS

VS VICTIM SUPPORT

GMB WALES & SOUTH WEST

Coleg Nyrsio Brenhinol Cymru
Royal College of Nursing Wales

UNISON Cymru Wales

unite the UNION CYMRU WALES

GIG CYMRU NHS WALES
Partneriaeth Cydwasanaethau
Gwasanaethau Cyfreithiol a Risg
Shared Services Partnership
Legal and Risk Services

BMA CYMRU WALES

GIG CYMRU NHS WALES
Partneriaeth Cydwasanaethau
Shared Services Partnership

@NHSAntiViolence
#GrymusoDrwyAtal

CYNNWY

RHAN UN – Diben a Strwythur y Ddogfen

1	Bwriad a Diben	**1**
2	Symleiddio'r Broses	**2**
3	Gweithredu, Cyhoeddusrwydd ac Adolygu	**3**
4	Cychwyn	**3**
5	Cyfathrebu a Phwynt Cyswllt Sengl ar gyfer y GIG, Gwasanaeth Erlyn y Goron a'r Heddlu	**3**
6	Cyswllt	**4**
7	Uwchgyfeirio	**4**
8	Adolygu a Gweithredu	**5**
9	Adroddiad Blynyddol	**5**
10	Bwriad Troseddol a Lles y Cyhoedd wrth Erlyn	**5**
11	Llofnodwyr	**6**

RHAN DAU

Canllawiau Gweithredu – ar gael ar
http://www.nwssp.wales.nhs.uk/gr-p-cydweithredol-gwrth-drais-y-gig

RHAN 3 ATODIADAU – ar gael trwy ddilyn y ddolen ddiogel ar y port
ar http://www.nwssp.wales.nhs.uk/gr-p-cydweithredol-gwrth-drais-y-gig

A	Cyngor i Ddioddefwyr mewn 'Cymraeg Clir'
B	Deunyddiau ar gyfer y Cyhoedd a Phosteri
C	Cyflwyniad Hyfforddiant i'r Heddlu
D	Pwyntiau Cyswllt Sengl ar gyfer y GIG, Gwasanaeth Erlyn y Goron a'r Heddlu
E	(i) Rôl Rheolwr Achosion Trais ac Ymddygiad Ymosodol y GIG
	(ii) Ffurflen Cydsyniad Dioddefwyr ar gyfer Datgelu Gwybodaeth
F	Cod ar gyfer Erlynwyr y Goron
G	Ffurflen – Gwybodaeth sydd ei hangen ar gyfer Troseddwyr ag Anhwylderau Meddwl
H	Enghraifft o Ddatganiad Effaith ar Wasanaeth
I	Ffurflen Amodau Mechnïaeth
J	Ystod o Gynigion Amgen i Erlyn
K	Protocol ar gyfer Darparu Cofnodion yr Adran Ddamweiniau ac Achosion Brys ar gyfer Pob Ymosodiad yn Brydlon
L	Rhestr Dermau

1. (i) Datganiad O Fwriad

Cydnabyddir bod staff y GIG (mewn ysbytai, yn y gwasanaeth ambiwlans, yn y gymuned, ym maes gofal sylfaenol, ym maes deintyddiaeth a phob aelod o staff sy'n cyflawni dyletswyddau gofalu yn y sector cyhoeddus) ymhlith y rheiny sydd fwyaf tebygol o wynebu trais a chamdriniaeth yn y gwaith. Mae achos cryf dros erlyn y rheiny sy'n cam-drin staff y GIG yn eiriol ac yn gorfforol er lles y cyhoedd. Bydd pawb sy'n barti i'r Cytundeb yn annog gwasanaethau heddlu unigol, Gwasanaeth Erlyn y Goron a chyrff yn y GIG i geisio'r cosbau llymaf posibl mewn achosion priodol. Mae'r GIG yn cydnabod dilysrwydd cyfiawnder adferol a'r ystod o ddedfrydau digarchar.

- **Y GIG sydd yn bennaf gyfrifol am nodi ac ymateb i ddigwyddiadau treisgar er mwyn rhoi'r Cytundeb hwn ar waith.**
- **Rhaid gwella prosesau adrodd am ddigwyddiadau er mwyn sicrhau llwyddiant. Dylai'r Byrddau Iechyd adolygu pob ffurflen cofnodi digwyddiad sy'n ymwneud â thrais tuag at aelod o staff er mwyn gwella gweithdrefnau rheoli risg ac er mwyn rhoi sicrwydd i staff ei bod yn werth uwchgyfeirio'r mater a bod adroddiadau yn cael eu hadolygu.**

(ii) Diben

Bydd y ddogfen yn nodi cyfrifoldebau partneriaid wrth ddelio ag achosion o drais ac ymddygiad ymosodol yn erbyn staff y GIG. Bydd yn canolbwyntio ar y digwyddiadau hynny y mae'n rhaid i'r system cyfiawnder troseddol fynd i'r afael â nhw. Bydd yn adeiladu ar y tri chytundeb blaenorol yng Nghymru.[1]

(iii) Partion

Gwnaed y Cytundeb hwn rhwng y pedwar gwasanaeth Heddlu yng Nghymru (Grŵp Prif Swyddogion Cymru), Gwasanaeth Erlyn y Goron, GIG Cymru a sefydliadau partner megis Ochr y Staff a chymorth i ddioddefwyr

Nod y Cytundeb yw cyflawni'r canlynol:

- Sicrhau bod partneriaid yn cyfathrebu'n effeithiol ac yn effeithlon, a bod gwybodaeth yn cael ei chyfnewid yr un mor effeithiol ac yn effeithlon ar bob lefel
- Sicrhau bod pawb yn deall ei rôl, ei gyfrifoldebau a'r prosesau a'r cyfyngiadau cyfreithiol
- Sicrhau bod datganiad clir am y polisi erlyn a fydd yn helpu staff y GIG i ddeall y system cyfiawnder troseddol ac i feithrin eu hyder ynddo
- Bydd Arweinwyr Trais ac Ymddygiad Ymosodol y Bwrdd Iechyd/Gwasanaeth yn darparu datganiadau effaith ar wasanaethau cymunedol ac yn eu llofnodi at ddibenion dedfrydu.

(iv) Cymorth I Ddioddefwyr

Mae'r dioddefwyr trais ac ymddygiad ymosodol y sonnir amdanynt yn y Cytundeb hwn yn cynnwys pob aelod o staff sy'n gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol. Ein nod yw sicrhau bod dioddefwyr wrth wraidd y Cytundeb hwn. Mae **Atodiad A yn Rhan 3** yn nodi'r ystod eang o unigolion perthnasol ac yn nodi'r cymorth sydd ar gael mewn 'Cymraeg Clir'.

1. Mae'r ddogfen hon yn disodli dau gytundeb blaenorol: un a lofnodwyd ar 22 Mawrth 2017 rhwng Llywodraeth Cymru a Gwasanaeth Erlyn y Goron ac un arall a lofnodwyd ar 14 Medi 2009 rhwng Llywodraeth Cymru a Phrif Gwnstabliaid Heddlu De Cymru, Heddlu Gogledd Cymru, Heddlu Dyfed Powys a Heddlu Gwent.

Symleiddio'r Broses – **Ar gael fel Poster yn Atodiad B** *#GrymusoDrwyAtal*

ATAL

Mae'r GIG yn atal ymosodiadau trwy weithdrefnau rheoli risg effeithiol

COFNODI

Ymosodiadau ar ddioddefwyr yn y GIG
(Yn cynnwys staff ambiwlans, parafeddygon, staff yr ysbyty, staff gofal sylfaenol h.y. meddygon teulu, staff fferyllfeydd, staff podiatreg, staff deintyddfeydd a staff offthalmoleg)

Adrodd am y digwyddiad i'r Rheolwr ac i'r Heddlu ar 999 os yw'n ddigwyddiad parhaus

Cwblhau adroddiad digwyddiad (Datix)

Bydd y Rheolwr neu'r Dioddefwr yn cysylltu â Rheolwr Achosion Trais ac Ymddygiad

YMCHWILIO

Rheolwr Achosion Trais ac Ymddygiad Ymosodol yn GIG
Bydd yn ymchwilio (yn cefnogi'r Rheolwr yn y GIG i ymchwilio)
- Bydd yn cysylltu â'r Heddlu ar 101 yn syth. Bydd posibilrwydd o adrodd am droseddau ar-lein hefyd, a rhennir yr wybodaeth â'r Heddlu

Yr Heddlu – ar ôl derbyn cyfrif cywir o'r digwyddiad
- Ymateb
- Ymchwilio – cael caniatâd ydioddefwr
- Atodi Cosbau/Gwarediadau y tu allan i'r Llys neu
- Cyfeirio'r achos at Wasanaeth Erlyn y Goron

ERLYN

GWASANAETH ERLYN Y GORON
- Ystyried erlyn
- Bwrw ymlaen â'r erlyniad

Bydd Rheolwr Achosion Trais ac Ymddygiad Ymosodol y GIG yn hwyluso'r gwaith o rannu gwybodaeth ac yn cefnogi'r dioddefwr

Yr erlyniad – caiff y dioddefwr gymorth trwy gydol y broses

ATAL

Bydd y corff iechyd yn darparu gwasanaeth ar lefel cyfarwyddwr Caiff asesiadau o'r effaith eu llunio a bydd y dioddefwr yn gwneud datganiad mewn cydweithrediad â'r heddlu

Caiff y ddedfryd ei phasio

Caiff y cyfryngau wybod

Y GIG i fyfyrio a mireinio ar reolaeth risg ataliol

3. Gweithredu, Cyhoeddusrwydd ac Adolygu

Gweithredu

Ni fu fersiynau cynharach y cytundeb hwn yn ddigon hysbys i staff na chwnstabliaid, sy'n golygu nad oedd yn cael ei ddefnyddio i'w lawn botensial. Mae cyhoeddusrwydd yn hollbwysig a rhaid i'r partïon fynd ati i weithredu'r cytundeb mewn modd brwdfrydig a thrylwyr. Mae adnoddau i gefnogi'r gwaith o weithredu'r cytundeb, gan gynnwys ystod eang o bosteri llawn gwybodaeth, ar gael yn **Rhan 3 Atodiad (B).**

Mae'r gwaith sy'n mynd rhagddo i ddatblygu 'Apiau' ar gyfer yr Heddlu a staff y GIG yn cael ei hyrwyddo er mwyn gweithredu'r cyngor ymarferol yn y Cytundeb hwn. Cafodd cyflwyniad hyfforddiant ei lunio gan Uwch-arolygydd Claire Evans o Heddlu De Cymru er mwyn cynorthwyo swyddogion ac mae ar gael yn **Rhan 3 Atodiad (C).**

Defnyddir technoleg yn fwyfwy i gasglu tystiolaeth. Mae staff diogelwch yng Nghymru yn defnyddio camerâu fideo a wisgir ar y corff ac mae Gwasanaethau Ambiwlans Cymru hefyd yn peilota'r rhain ar hyn o bryd.

Dylai'r partïon gytuno ar unrhyw ddiwygiadau yn ysgrifenedig a rhaid sicrhau eu bod yn unol â'r protocolau a'r safonau y cytunwyd arnynt yn genedlaethol.

4. Cychwyn

Bydd y Cytundeb hwn yn dod i rym ar 21 Tachwedd 2018. Mae Deddf Ymosodiadau ar Weithwyr y Gwasanaethau Brys (Troseddau) 2018 wedi dod i rym a bydd dedfrydau yn sgil ymosodiadau yn y cyswllt hwn yn dyblu i bob pwrpas.

5. Cyfathrebu a Phwyntiau Cyswllt Sengl

Mae cyfathrebu effeithiol yn hanfodol i'r Cytundeb hwn fel y gellid sicrhau'r canlynol:

- Gwella'r gwaith o adrodd am ddigwyddiadau treisgar
- Cryfhau'r broses ymchwilio ac erlyn, trwy wella ansawdd gwybodaeth a phrydlondeb wrth ei rhannu
- Gwella gofal i ddioddefwyr a'u hyder
- Codi ymwybyddiaeth y cyhoedd am drais ac ymddygiad ymosodol ac am y camau y bydd pob parti yn eu cymryd.

Mae'r partïon yn cytuno y bydd unigolion yn eu sefydliadau yn cael eu henwebu i weithredu fel pwyntiau cyswllt sengl, gan symleiddio'r prosesau cyfathrebu ar gyfer gweithredu, monitro ac adrodd am y Cytundeb.

Nodir y pwyntiau cyswllt sengl ar gyfer pob sefydliad yn Rhan 3 Atodiad (D)

i. Rheolwyr Achosion Trais ac Yddygiad y GIG

Mae gan bob corff iechyd arweinydd trais ac ymddygiad ymosodol ar lefel bwrdd yng Nghymru. *Mae gan Wasanaethau Gofal Sylfaenol eu harweinwyr cyfatebol.* Bydd yr arweinwyr hyn, ochr yn ochr ag Arweinwyr Iechyd a Diogelwch, yn goruchwylio Rheolwr Achosion Trais ac Ymddygiad Ymosodol y GIG, a fydd yn gweithredu fel pwynt cyswllt sengl. Rôl y Rheolwr Achosion Trais ac Ymddygiad Ymosodol yw sicrhau eu bod yn weladwy ac yn rhydd i gyflawni'r canlynol:

- Cefnogi a thywys y dioddefwyr trwy'r system cyfiawnder troseddol a'u helpu i ddod o hyd i gymorth llesiant sydd ar gael yn y GIG
- Rhoi cyhoeddusrwydd i'r Cytundeb mewn modd rhagweithiol, gan nodi ei nodau a'i lwybrau yn sefydliadau'r GIG
- Rhoi adroddiadau cynhwysfawr i'w Cyfarwyddwr Trais ac Ymddygiad Ymosodol Arweiniol yn fisol, gan nodi nifer yr ymosodiadau gan gleifion, yr adegau lle y bu'r Heddlu'n bresennol, yr erlyniadau troseddol yn yr arfaeth a nifer yr erlyniadau sydd wedi cael eu gwneud
- Cysylltu â phartneriaid y Cytundeb er mwyn creu llwybrau lleol ac effeithiol o gyfathrebu ac o ddealltwriaeth
- Bydd Byrddau Iechyd, Gwasanaeth Erlyn y Goron a'r Heddlu yn darparu adroddiad i Grŵp Cydweithredol Gwrth-drais y GIG bob chwe mis i'w adolygu a'i ystyried.

Cydnabyddir y gellir gweithredu gwasanaethau rheoli achosion mewn ffyrdd gwahanol ymhob sefydliad yn y GIG. Trwy gydol y Cytundeb hwn, defnyddir y term 'Rheolwr Achosion' i ddynodi'r unigolyn/unigolion a fydd yn cyflawni'r rôl a ddisgrifir uchod. Rhoddir disgrifiad mwy cyflawn o rôl y Rheolwr Achosion Trais ac Ymddygiad Ymosodol yn **Atodiad E (i)** y cytundeb hwn ac mae'r Byrddau Iechyd yn cytuno i efelychu hyn fel arfer gorau.

ii. Heddlu

Bydd y Prif Gwnstabl perthnasol yn sicrhau y dynodir pwynt cyswllt sengl ar lefelau strategol a gweithredol. Bydd y pwynt cyswllt sengl yn goruchwylio'r gwaith o weithredu'r cytundeb ac yn ei wneud yn gyhoeddus.

iii. Gwasanaeth Erlyn Y Goron

Bydd Erlynwyr Rhanbarthol y Goron yn gweithredu fel pwyntiau cyswllt sengl ar gyfer Gwasanaeth Erlyn y Goron ar lefel weithredol. Dylai'r Heddlu a'r Rheolwyr Achosion Trais ac Ymddygiad Ymosodol gysylltu ag Erlynwyr Rhanbarthol y Goron am yr ardal ddaearyddol lle y digwyddodd y drosedd honedig. Bydd enwau a manylion cyswllt y pwyntiau cyswllt sengl ar gael i'r partïon, a byddant yn cael eu diweddaru yn rheolaidd yn ôl y gofyn ac yn flynyddol o leiaf. Yna caiff yr wybodaeth hon ei rhannu yn GIG Cymru.

6 Cyswllt

Mae'r holl bartïon wedi ymrwymo i hyrwyddo cyswllt rheolaidd a lleol er mwyn sicrhau'r canlynol:

- Hyrwyddo'r Cytundeb
- Annog cyhoeddusrwydd pellach yn yr Heddlu/Gwasanaeth Erlyn y Goron/y GIG
- Sicrhau cyswllt effeithiol a rhannu gwybodaeth yn gyflym
- Gwreiddio'r cysyniad o roi cymorth i'n gilydd wrth fynd i'r afael â throseddu yn y GIG.

7 Uwchgyfeirio

Os bydd unrhyw broblemau yn codi mewn achosion unigol, dylai'r Rheolwr Achosion geisio eu datrys gyda phwynt cyswllt sengl yr Heddlu neu bwynt cyswllt sengl Gwasanaeth Erlyn y Goron. Os na fydd problem yn cael ei datrys, dylai'r Rheolwr Achosion Trais ac Ymddygiad Ymosodol gysylltu â Chadeirydd presennol Grŵp Cydweithredol Gwrth-drais y GIG, Mr. Andrew Hynes, Uwch Gyfreithiwr Gwasanaethau Cyfreithiol a Risg Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru, er mwyn adolygu ac ymgynghori ar y sefyllfa. Caiff dioddefwr ystyried "hawl y dioddefwr i adolygu'r broses" hefyd.

8. Adolygu'r Gwaith o Roi'r Cytundeb ar Waith

Bydd Grŵp Cydweithredol Gwrth-drais y GIG yn trefnu cyfarfodydd rhwng partïon bob chwe mis i adolygu'r gwaith o roi'r cytundeb ar waith a'i effeithiolrwydd. Bydd Cyrff Iechyd yn darparu data ar brofiadau eu hardaloedd.

Cynhelir cyfarfodydd adolygu bob chwe mis gydag Ynadon o Gymru i adolygu eu canfyddiadau am ba mor hysbys yw'r Cytundeb.

9. Adroddiad Blynyddol

Bob blwyddyn, bydd y partïon yn casglu ac yn darparu ystadegau, yn ogystal â thystiolaeth anecdotaidd sy'n dangos effeithiolrwydd a diffygion y Cytundeb hwn i Grŵp Cydweithredol Gwrth-drais y GIG. Yna bydd y Grŵp yn mynd ati i lunio adroddiad i'w ddosbarthu i'r holl bartïon â diddordeb (bydd yn ddarostyngedig i broses llywodraethu gwybodaeth briodol).

10. Bwriad Troseddol a Lles y Cyhoedd Wrth Erlyn

Mae'r Cytundeb hwn yn cynnwys diwygiadau sy'n ceisio cynorthwyo swyddogion sy'n mynychu lleoliadau'r GIG i gydnabod mai'r cam cyntaf ar gyfer asesu p'un a fydd erlyniad yn mynd rhagddo ai peidio yw asesu tystiolaeth ffeithiol yr achos. Dylid atgoffa swyddogion bod cwestiynau yn ymwneud â bwriad y claf i gyflawni trosedd yn gymhleth ac y byddant yn cael eu hadolygu a'u harchwilio wrth i'r achos fynd rhagddo.

Dylai swyddogion fod yn hynod ofalus wrth wneud canfyddiadau yn y fan a'r lle fydd yn rhagflaenu unrhyw gamau pellach, oherwydd y bydd camgymeriadau yn ystod y cyfnod hwn yn aml yn amhosibl eu gwrthdroi ac yn gallu arwain at gamweinyddiad cyfiawnder difrifol, gan fygwth diogelwch y cyhoedd. Mae'r term 'capasiti' yn gysyniad mewn cyfraith sifil ac nid mewn cyfraith droseddol, ac mae wedi cael ei ddefnyddio fel term procsi ar gyfer mens rea. Rhaid dod â hyn i ben.

11. Llofnodwyr y Cytundeb

Mae'r llofnodwyr yn cytuno i weithredu darpariaethau'r memorandwm hwn ac unrhyw gytundebau a amlinellir yn y dogfennau sydd ynghlwm

....

Matt Jukes
Prif Gwnstabl Heddlu De Cymru

....

Ar ran Heddlu Gogledd Cymru

....

Shane Williams
Prif Dditectif Uwch-arolygydd
Ar ran Heddlu Dyfed Powys

....

Rhiannon Kirk
Prif Gwnstabl Cynorthwyol
Ar ran Heddlu Gwent

Dyddiad:

....

Barry Hughes
Prif Erlynydd y Goron ar gyfer Gwasanaeth Erlyn y Goron Cymru/Wales

....

Andrew Goodall
Cyfarwyddwr Cyffredinol – Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a Phrif Weithredwr
Ar ran GIG Cymru

Dyddiad: